

bene dispositum ad transitum ex hac vita; et consequenter; quantum in se est, petit, ut prius homo servet omnia necessaria et a Deo instituta ad gratiam et gloriam consequendam; et hac ratione dicebamus supra, teneri parentes ad baptizandos prius suos parvulos occidendos; et majori ratione tenetur homo adultus baptizari ante martyrium, si commode possit; vel, si jam baptizatus sit, conscientiam autem mortalis peccati habeat, tenetur etiam prius confiteri, si potest; ergo, si baptizari non potest, tenetur saltem in Deum converti per amorem super omnia, et detestari peccatum per contritionem, si potest; probatur consequentia, quia sicut baptismus vel confessio est per se medium necessarium ad salutem, ita etiam interior poenitentia et conversio, quæ in omni tempore fuit necessaria, ut Conc. Trident. dicit sess. 14, cap. 4, et nunc etiam est in lege nova, præsertim ubi non potest externum sacramentum adhiberi.

9. *Non tenetur martyr scrutari conscientiam.* — Quocirca non potest, moraliter loquendo, ab obligatione hac excusari homo propter subitam mortis occasionem, nisi naturalis oblivio peccatorum et poenitentiae de illis agenda intercedat, quia si in ea occasione, quantumvis subita et momentanea, recordatur sui status seu suorum peccatorum, simul etiam potest facile ea detestari et in Deum converti unico momento et actu morali; neque enim propter hunc actum impediatur, quominus de sustinenda morte propter Christum cogitare possit et in ea voluntate confirmari; quin potius hujusmodi actus poenitentiae et conversionis in Deum, præbebit animum et vires ad alium actum confitendi fidem et ad recurrendum ad Deum per orationem, quæ in eo articulo maxime est necessaria, et optime fiet, placando prius Deum per poenitentiam, simulque veniam peccatorum ab eo postulando. Quanquam enim hi actus diversi sint et in rigore physico fortasse non fiant, nec regulariter fieri possint in eodem instanti, nihilominus tamen moraliter sunt ita connexi, ut unus alium excitet, et facillime fiat transitus ab uno ad alium in quacumque brevissima mora temporis, in qua possunt dici moraliter simul fieri; et ideo, quantumvis occasio et tempus martyrii breve sit et subito occurrat, si in eo homo advertat, non potest excusari a culpa, voluntarie omittendo poenitentiam interiorem eorum peccatorum, quæ, veluti sponte sua, memoriæ occurrunt tanquam commissa

et nunquam per poenitentiam deleta. Nec vero obligandus est homo tunc ad scrutandam conscientiam suam, vel inquirenda peccata, præsertim in particulari, sed satis erit generatim dolere de offensa Dei, eo modo, quo memoria occurrit.

10. *Secunda conclusio.* — *Prima pars conclusionis probatur.* — Dico secundo: nihilominus, ut homo per martyrium obtineat gratiam et remissionem peccatorum, non semper est necessarium, ut in re ipsa contritio intercedat, sed sufficere poterit attritio, saltem ex accidente seu intercedente bona fide per ignorantiam probabilem juris aut facti. Hanc conclusionem, ut minimum, tenent D. Thomas et alii auctores citati sectione præcedenti pro secunda sententia, et colligitur ex doctrina Sanctorum, quam in eadem sectione tradidimus; omnes enim tribuunt baptismi sanguinis vim ad remittendum peccatum mortale, non solum quoad temporalem poenam, sed etiam quoad culpam; si autem semper in re ipsa esset prius necessaria contritio, semper supponeret martyrium culpam ablatam; nunquam ergo haberet efficaciam remittendi illam, sed tantum poenam. Unde ulterius etiam sequitur, baptismum sanguinis vere ac proprie nunquam supplere baptismum aquæ, quia et supponit effectum jam factum per baptismum flaminis, et ipsum solum conferet augmentum gratiæ, quod est valde accidentarium ad necessitatem baptismi aquæ. Et confirmatur hæc ratio; nam si catechumenus, prius quam offeratur occasio martyrii, nihilque prorsus de illo cogitans, de peccatis conteratur et justificetur, postea vero, ante baptismum aquæ martyrium patitur, non dicitur ille obtinuisse remissionem culpæ originalis aut mortalis per martyrium, neque quoad hoc martyrium supplebit vicem baptismi in illo, quia ante martyrium, illum effectum est consecutus per aliud remedium, quod de se nullo ordinem dicit ad martyrium; ergo idem erit dicendum in quocumque casu, si semper in re ipsa præmittenda est contritio; nam, quod hæc multo vel parvo tempore antecedit, accidentarium est, semperque est medium ejusdem rationis; neque in uno eventu magis dicit ordinem ad martyrium, quam in alio. Dicit aliquis, hoc argumentum procedere, quando contritio tempore antecedit martyrium; fieri tamen posse, ut simul in ipso martyrio perficiatur, et tunc martyrium remittere culpam, stante tali dispositione; sed hæc fuga in primis est impertinens ad rem moralem,

quia ille casus moraliter nunquam accidit; imo, si in rigore loquamur de martyrio consummato, non potest accidere; nam martyrium consummatur in morte, quæ est in primo non esse hominis, in quo contritio haberi non poterit, si prius non est aliquo modo habita, ita ut durante hac vita, sit remissio peccati obtenta. Quod si dicas, martyrium, quoad statum, in quo potest habere effectum gratiæ, consummari in aliquo instanti ante mortem, ut nos etiam statim dicemus, inquiri, de quo effectu sit sermo, an de effectu ex merito operantis, et hoc est falsum, quia, quamdiu durat vita, potest durare meritum operantis, etiamsi vulnera lethalia ad eum statum perveniant, in quo jam nulla sit naturalis spes evadendi. Si vero sit sermo de effectu gratiæ ex opere, vel quasi ex opere operato, secum pugnat responsio, quia contraria sententia supponit, per martyrium non dari gratiam, nisi ex merito operantis.

11. Unde sumitur novum argumentum; nam, licet admittamus contritionem concurrere cum martyrio in eodem tempore vel instanti, nihilominus remissio culpæ non esset attribuenda martyrio, sed contritioni includenti votum baptismi aquæ, quia martyrium ipsum nec per se habet meritum, nisi sit in supposito grato, nec ex privilegio habet aliquid ultra meritum operantis; ergo, si in aliquo casu non habet vim ad remittendam culpam absque contritione, non potest hic effectus vere illi attribui, neque quod suppleat vicem baptismi aquæ.

12. Unde etiam excluditur alia evasio, si quis dicat, martyrium solum dici supplere vicem baptismi aquæ, quia cum contritione conjunctum perficit integrum effectum baptismi, quoad remissionem omnis culpæ et poenæ. Sed hoc etiam non satisfacit, primo, quia in re nihil aliud dicitur, quam martyrium supplere vicem baptismi, quoad remissionem poenarum temporalium, cum tamen Sancti dicant supplere vicem ejus, etiam quoad remissionem culpæ. Secundo, quia (ut supra argumentabamur) si martyrium supplet semper vicem baptismi, quoad hunc effectum remittendi omnem poenam, necesse est, ut hoc non attribuatur soli merito vel satisfactioni operantis, sed alicui privilegio seu promissioni divinæ; quia alias non erit infallibilis; ergo, si semel talis promissio seu privilegium admittitur, cum non habeat fundamentum, nisi vel in traditione Ecclesiæ et Sanctorum, vel in verbis Scripturæ, prout

exponuntur a Patribus, admittendum est non solum in remissione poenæ, sed etiam in remissione culpæ, et in collatione gratiæ; nam verba Christi generalia sunt, et hæc omnia includunt: *Qui perdidit animam suam propter me, salvam faciet eam*, Marci 8, vel, *vivificabit eam*, ut clarius dicitur Lucæ 12. Verba item et expositiones Sanctorum amplissimæ sunt, et sæpe expresse extenduntur ad omnes hos effectus; usus etiam et traditio Ecclesiæ, non solum ostendit certitudinem in integra remissione poenæ, sed etiam de ipsa justificatione, et remissione culpæ. Tandem in parvulis declarat, martyrium habere vim dandi gratiam præter meritum operantis; quo ergo fundamento dicemus, hanc promissionem esse limitatam ad parvulos, et non extendi ad adultos?

13. *Secunda pars conclusionis probatur.* — Ex hac ergo parte sic demonstrata, necessario sequitur altera conclusionis pars, nempe per martyrium dari gratiam homini attrito, si bona fides intercedat, quia si martyrium non semper requirit veram et realem contritionem, neque amorem Dei super omnia, ut gratiam conferat, et peccatum tollat, ergo aliquando potest hoc facere cum minori dispositione; sed seclusa contritione et amore nulla est melior dispositio, quam vera attritio, excludens omne actuale peccatum et affectum peccati; ergo hæc aliquando sufficet. Confirmatur primo, quia martyrium ex privilegio habet promissionem gratiæ ultra meritum operantis, ut ostensum est; ergo semper dat illam non ponenti obicem; omne enim opus, quod habet virtutem dandi gratiam ex se, præter meritum operantis, semper dat illam, quando non ponitur obex, et ideo omnia sacramenta dant gratiam non ponenti obicem; sed qui est attritus, et alioqui habet bonam fidem, non ponit obicem, quia jam habet voluntatem sufficienter a peccato aversam, et ideo omnia sacramenta faciunt ex attrito contritum, interveniente bona fide: ergo idem faciet martyrium. Confirmatur secundo, quia baptismus sanguinis non est minus efficax, quam baptismus aquæ, ut supra ex Cypriano referebamus; sed baptismus aquæ confert gratiam attrito; ergo idem poterit facere baptismus sanguinis. Unde, sicut Cyprianus argumentatur, si baptismus sanguinis non potest hæretico prodesse, nec baptismum aquæ posse, ita nos possumus argumentari, si baptismus sanguinis non posset peccatori attrito prodesse, nec bap-

tismum aquæ posse; et a contradictorio consequentis, si baptismus aquæ potest prodesse attrito, multo magis baptismus sanguinis.

14. Dixi, debere bonam fidem intercedere, quia, cum dictum sit per se esse necessariam contritionem, ut homo non peccet se præparando per solam attritionem, necesse est, ut ab illa obligatione aliqua ratione excusetur; non potest autem excusari propter impotentiam simpliciter, quia semper est in potestate hominis habere contritionem per divinam gratiam; ergo oportet, ut excusetur propter ignorantiam probabilem juris, aut facti, id est, quod probabiliter existimet, eam dispositionem, quam habet, esse contritionem, cum revera non sit, aut quod probabiliter existimet, se non teneri ad habendam meliorem dispositionem, vel saltem omnino non advertat se ad hoc obligari.

15. *Objectio.* — *Responsio.* — *Quomodo differant baptismus aquæ et sanguinis, quod attinet ad dispositionem prærequisitam.* — Sed objicies similem rationem illi, qua nos conclusionem probavimus; nam baptismus aquæ non requirit hanc fidem, seu existimationem, ut conferat suum effectum; sed dat gratiam homini attrito, cognoscenti et advertenti se tantum esse attritum; ergo idem faciet baptismus sanguinis, cum sit efficacior. Respondetur primo, esse differentiam in hoc, quod baptismus sanguinis semper constituit hominem in mortis articulo, baptismus autem aquæ non ita; si autem loquamur de homine, qui in mortis articulo baptizatur, probabile est teneri tunc ad habendam contritionem, non quia est necessaria dispositio ad baptismum, sed quia est necessaria dispositio ad mortem, vel propter obligationem charitatis (ut dicebam), quia etiam non est res omnino indubitata et certa, baptismum facere ex attrito contritum, præsertim quando attritio est cognita; in negotio autem, ex quo pendet æterna salus, videtur homo teneri ad eligendum medium, quod sit omnino certum et securum secundum catholicam fidem, saltem quantum in ipso est; vel certe oritur hæc obligatio per se ex præcepto contritionis, cujus obligatio non est omnino extincta in nova lege. Unde saltem videtur obligare in articulo mortis, aut saltem tunc obligat præceptum diligendi Deum super omnia, ut latius dicetur infra in materia de poenitentia. Secundo dici potest esse differentiam inter baptismum sanguinis, et baptismum aquæ; nam baptismus aquæ est per se institutus ad

delendum peccatum, et dandam primam gratiam; et ideo ex propria ratione non requirit contritionem ante suum effectum, vel ad usum dignum talis sacramenti; at vero baptismus sanguinis, licet excellentior sit, et efficacior, non tamen est ordinatus ad talem effectum, sed solum est quidam excellens actus virtutis, cui ex divina liberalitate adjuncta est promissio plurium effectuum gratiæ et gloriæ, præter id, quod ex condigno respondet merito operantis; hæc autem promissio non tollit obligationem convenienti modo operandi talem actum, et se præparandi ad mortem, quæ in illo includitur; et ideo non est similis ratio de utroque baptismo, neque contra efficaciam et dignitatem baptismi sanguinis, ut ex dictis constat.

16. *Per martyrium semper confertur gratia gratum faciens, vel ejus augmentum, quasi ex opere operato.* — Ex quo ulterius infero, juxta hanc nostram sententiam consequenter dicendum esse, per martyrium semper conferri aliquam gratiam gratum facientem, vel ejus augmentum, ultra id, quod respondet merito patientis, quæ largo modo dici potest ex opere operato, quanquam hoc negare videtur Soto, dist. 3, art. 11, prope finem; id tamen nobiscum affirmat Palud., dist. 4, quæst. 3. Et in primis, quod martyrium, quando facit ex attrito contritum, id faciat ad modum operis operati, probatur, quia illa gratia non debetur dispositioni operantis, quia solum contritio, vel dilectio Dei super omnia, quæ virtute illam includat, est per se sufficiens dispositio ad gratiam, de quo plura in conclusione sequente. Hinc ergo ulterius recte colligitur, quod, si homo accedit ad martyrium recte dispositus et in gratia, ultra id, quod de condigno meretur, recipit augmentum aliquod gratiæ ex speciali privilegio martyrii. Primo quidem, quia non est verisimile esse pejoris conditionis eum, qui justior est, et melius se ad martyrium disponit, quam qui se disponit per attritionem; sed ei, qui accedit cum imperfecta dispositione attritionis, datur gratia ex privilegio; ergo multo magis dabitur ei, qui accedit cum perfecta dispositione contritionis. Quod optime declarat et confirmat exemplum parvulorum; nam si inter Innocentes, v. gr., fuerunt aliqui nondum circumcisi, illis data est gratia, ratione martyrii; ergo etiam illis, qui jam erant circumcisi, dati fuerunt, ut minimum, totidem gradus gratiæ, quamvis his dati sint per modum augmenti, aliis vero

per modum primæ gratiæ; quis enim dicat, illos privatos esse fructu martyrii propter acceptam circumcisionem? Atque idem argumentum fieri potest de infante baptizato, qui propter Christum occiditur; idem ergo erit in adultis; nam est eadem, vel major ratio; eo vel maxime, quod gratia martyrum, ut sic, quantum ex sensu Ecclesiæ et traditione colligi potest, est longe major, quam illa, quæ dari potest propter unum actum contritionis; veneratur enim Ecclesia, ut egregie sanctum, hominem nuper conversum ad fidem, et statim absque aliis præcedentibus meritis suo sanguine baptizatum, judicans, majorem esse illam gratiam, quæ martyrio respondet, quam quæ posset per multa merita longo tempore comparari; ergo non est privandus tanto gratiæ augmento, eo quod ad martyrium accedat cum prima gratia remissa, per unum actum contritionis comparata.

17. Et confirmatur, nam omnia alia media, per quæ homini attrito datur prima gratia, conferunt augmentum gratiæ homini contrito seu grato, ut constat de baptismo et confessione; ergo multo magis idem est dicendum de martyrio. Ratio autem a priori est, quia promissio facta martyrio non est specialiter facta in favorem hominum peccatorum, neque in remedium peccati, sed facta est in favorem operis excellentissimi, in quo divina charitas maxime inter opera externa manifestatur; ergo hæc promissio non solum ad homines justos se extendit (et ideo, sicut eis remittit omnem venialem culpam, et reatum temporalis pœnæ, ita etiam, quasi ex opere operato confert magnum cumulum gratiæ), verum etiam propter ipsos justos præcipue ac principaliter facta est, quia eorum charitas est major; extenditur tamen etiam ad peccatores non ponentes obicem, quia promissio intelligitur absolute facta ipsi operi propter excellentiam suam; est autem generalis lex, ut gratia, quæ datur ex vi alicujus operis, infallibiliter detur homini non ponenti obicem; ergo non solum est magis consequens, dari per martyrium hujusmodi augmentum gratiæ homini justo, si datur prima gratia homini attrito, sed etiam illud videtur per se certius, seu verisimilius, neque video novam difficultatem, quæ contra hoc objici possit, præter eas, quæ, referendo alias sententias, tactæ sunt.

18. *Tertia conclusio.* — *Probabile est voluntatem tantum martyrii ex accidenti sufficere ad obtinendam gratiam, etc.* — *Utrum*

volitio mortis pro Christo includat virtute dilectionem Dei super omnia, et detestationem peccatorum. — Dico tertio: probabile est, quamvis per se sit necessaria formalis poenitentia peccatorum ante baptismum sanguinis, tamen, si ex accidenti contingat, hominem excusari a culpa omissionis hujusmodi poenitentiae propter naturalem inadvertentiam, et oblivionem peccatorum, solam voluntatem moriendi pro Christo esse sufficientem dispositionem ad obtinendam veniam peccatorum, et gratiam ex privilegio martyrii. Hanc conclusionem non ponunt expresse antiqui doctores supra citati pro nostra sententia; insinuant tamen, et præsertim D. Thomas, qui nullam aliam dispositionem requirit, nisi quod homo pro Christo moriatur absque actuali complacentia peccati; et multum favet Cajet., circa illam solut. ad 2, art. 1, q. 77, dicens: *Si quis ivit dormitum cum proposito dicendi mane mendacium officiosum, et interim dormiens occideretur pro Christo, illius peccati plenissimam remissionem consequitur, quamvis per baptismum illius remissionem non consequeretur.* Ubi de peccato quidem veniali loquitur; tamen videtur esse eadem ratio de mortali, si tamen debita proportio servetur, scilicet, quod non maneat virtualiter, sed tantum habitualiter propositum mortaliter peccandi, ut inferius magis explicabimus. In hoc etiam favet Cajetanus, quod majorem vim agnoscit in martyrio ad remittendam culpam, quam in baptismo. Expressius hanc conclusionem docent Soto et Vega locis supra citatis. Duobus autem modis potest hæc conclusio fundari. Primo in ipsa rei natura. Et hunc modum videtur sequi Soto supra, dum inquit, martyrium non supplere vicem baptismi ex opere operato, sed per modum meriti; neque in hoc differre a baptismo flaminis, sed in hoc solum, quod non requirit formalem detestationem peccatorum, sed hunc solum actum: *Volo mortem pro Christo perpeti.* Unde sic potest formari ratio ex eodem auctore. Nam volitio mortis pro Christo, pro summa reputatur charitatis excellentia, juxta illud Joan. 13: *Majorem charitatem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis;* sed qui diligit Deum, diligitur a Deo; ergo illa voluntas moriendi pro Christo est sufficiens dispositio ad gratiam, et ad remissionem culpæ. Et confirmatur, ac declaratur; nam illa voluntas est virtualis dilectio Dei super omnia; ergo est etiam virtualis detestatio omnium pecca-

torum; ergo est ex se sufficiens dispositio. Consequentia probatur, nam, ut suppono ex dicendis infra in materia de poenitentia, licet hi actus amoris et detestationis per se requirantur formaliter ad remissionem peccati, tamen interdum possunt sufficere virtualiter, interveniente ignorantia, vel inadvertentia. Primum autem antecedens probatur, quia huiusmodi homo propter Deum contemnit id, quod maxime diligit inter bona creata, scilicet, vitam; ergo opere ipso et implicite diligit Deum plus quam alia bona; cumque id faciat propter fidem et religionem, seu cultum Dei, totum cedit in gloriam ejus; ergo merito tale opus potest dici virtualis amor Dei; sicut qui beneficus est erga proximum, aut vult pati aliquid propter commodum ejus, recte dicitur amare proximum, sicut seipsum. Et propter hanc etiam rationem, qui sic pro Christo moritur, non potest dici, omnino sine charitate tradere corpus suum, quia illud tradit ex quadam virtuali charitate actuali, per quam se disponit ad formalem charitatem habitualement consequendam. Atque hinc probata etiam relinquuntur prior consequentia, scilicet, quod ille actus sit virtualis detestatio peccatorum, tum quia in dilectione super omnia includitur hæc virtualis detestatio; tum etiam quia illa voluntas talis est, ut repugnet cum voluntate peccandi, atque ita sit quoddam virtuale odium peccati; nam, qui vitam perdit, ne Deum offendant, satis ostendit, odisse offensam Dei, quatenus talis est.

19. Verumtamen, quamvis hæc ratio sit accommodata ad explicandam congruentiam, quæ in tali opere et voluntate esse potuit, ut Deus illam acceptaret, tanquam sufficientem dispositionem ad condonandam culpam in ipso opere martyrii, non tamen est sufficiens hæc ratio, secluso omni privilegio speciali. Primo, quia si illa voluntas ex natura sua esset sufficiens dispositio, per illam obtineret homo gratiam et remissionem peccati absque externo opere martyrii; consequens autem est, et contra D. Thom. supra, qui supponit hominem in statu peccati dormientem interfici pro Christo, quem constat, non prius fuisse justificatum per voluntatem martyrii, quam antea habuit; alioqui jam non esset dormiens in peccato; et contra ipsum Soto, qui non ausus est dicere, hunc solum actum, Volo mortem pro Christo perpeti, esse sufficientem dispositionem, sed illum cum ipso exteriori opere sufficere ad plenissimam indulgentiam omnium peccatorum. Est etiam contra ratio-

nem. Quis enim credat, omnem hominem, qui de martyrio cogitat, et ad illud ex corde afficitur, quantumque in se est, efficaciter proponit, in illo constanter se gerere, si ejus occasio occurrat, aut etiam talem occasionem appetit et desiderat, hoc ipso statim justificari; et quamvis multa mortalia peccata commiserit, statim omnium remissionem consequi, etiamsi nullum alium actum charitatis, vel poenitentiae habeat? Sane hoc non videtur probabile, nec consentaneum Scripturis, postulantibus poenitentiam seu dilectionem ad remissionem peccati, a quibus non potest fieri exceptio sine sufficiente fundamento in eadem Scriptura, vel traditione Patrum, aut manifesta ratione; hic autem nullum est tale fundamentum. Patres enim solent excipere martyrium ab huiusmodi regulis; illa autem voluntas non est martyrium, sed dici potest votum, vel desiderium martyrii; et Christus Dominus, non de voluntate, sed de opere ipso dixit: *Qui me confessus fuerit, et: Qui tradiderit animam suam propter me;* et ita Sancti interpretantur hanc promissionem factam esse ipsi operi et morti propter specialem conformitatem ad Christum, ut in parvulis manifestius videre licet. Præterea ratio supra facta est insufficientis; nam in rigore voluntas dandi vitam pro alio non est virtualis dilectio illius super omnia, tum quia non est necesse vitam corporalem diligi super omnia bona creata; multi enim plus amant honorem, vel perpetuam famam, vel patriam, aut alia bona similia; tum etiam quia qui perdit vitam propter amicum, et propter salutem spiritualement proximi, non amat proximum super omnia, quia non refert se, et omnia sua in ipsum tanquam in ultimum finem; sic ergo posset quis perdere vitam propter Christum, non amando illum, ut ultimum finem, vel formaliter, vel virtualiter, sed solum ut objectum, cui offert cultum seu honorem. Et simili modo non includitur in rigore in illa voluntate virtualis detestatio peccatorum omnium; nam potest homo ita odisse hæresim, vel infidelitatem, ut sit paratus ad dandam vitam, ne in illam consentiat, et nihilominus esse in actuali proposito furandi, vel committendi aliud simile peccatum; ergo signum est, illam voluntatem non excludere omnino affectum peccati; non ergo continet virtuale odium omnium peccati.

20. Secundo igitur, præter congruentiam adductam, fundanda est hæc conclusio in speciali privilegio et promissione Christi facta

martyrio; est enim absoluta et universalis: *Quicumque perdidit animam suam propter me, vivificabit eam,* Luc. 12, aut *salvam faciet eam,* Marci 8, et eodem modo loquuntur Sancti; et favet Ecclesiae consuetudo, quæ, ut martyrem veneretur, nullum aliud experimentum aut poenitentiam explorat, præter hoc, quod pro Christo passus sit. Dices: hoc signo probaretur, martyrium conferre gratiam, etiamsi inveniat hominem in actuali complacentia peccati, quia de hoc etiam nihil Ecclesia inquirat, ut martyrem veneretur. Quocirca ad illas generales promissiones seu locutiones facile responderi potest, intelligendas esse, si homo non ponat obicem peccati mortalis nunquam detestati; sicut explicantur in sacramentis, in quibus certior est hæc promissio. Respondetur, his et similibus rationibus recte ostendi prædictam conclusionem non esse certam, sed satis dubiam, quia revera non potest hoc privilegium cum tota hac amplitudine efficacibus argumentis ostendi. Non tamen excludit objectio facta, quin conjecturæ adductæ probabiles sint; nam in primis non est par ratio de actuali peccato, et de actuali poenitentia præcedentium peccatorum; non est enim verisimile, imo vix est moraliter possibile, ut is, qui patitur martyrium, tunc sit in actuali affectu peccati, præsertim, quando exterius nullum signum præbet talis affectus, neque aliquid facit, quod merito possit malum judicari; et ideo ipsum martyrium sic susceptum potest esse Ecclesie sufficiens indicium ac certum testimonium, quantum moraliter esse potest, quod martyr non decesserit in actuali affectu peccati. At vero bene potest moraliter contingere ut homo, qui patitur martyrium, totus occupetur in confessione fidei exhibenda, et tunc actus non advertat ad præterita peccata, et eorum dolorem; et ideo solum martyrium non est sufficiens signum actualis et formalis poenitentiae; præsertim quando exterius neque voce, neque actuali actu exhibetur aliquid signum talis poenitentiae, aut formalis conversionis; ergo, cum Ecclesia contenta sit martyrio, non obstantibus præcedentibus peccatis, absque alio signo vel testimonio majoris poenitentiae, signum est, illam non esse simpliciter necessariam. Deinde, moraliter loquendo, ille homo non ponit obicem gratiæ, quia non est in actuali peccato, et illa voluntas conjuncta operi in tali articulo merito reputatur sufficiens ad tollendum hunc obicem, quia in primis est valde verisimile, quod

ille homo, in eo articulo positus, si recordaretur peccatorum, statim detestaretur illa ex vi illius voluntatis, quam habet moriendo pro Christo; et similiter in eodem tempore et articulo eadem constantia evitaret omne peccatum mortale, cum jam actualiter voluntarie perdat vitam, ne Christum offendant. Denique non est dubium, quin potuerit Deus hanc voluntatem acceptare, ut sufficientem dispositionem, cum ipso opere externo et reali conformitate ad Christum; et aliunde constat, aliquod privilegium concessisse tali operi; et in illo, cum voluntate sibi intrinseca, esse sufficiens morale fundamentum, ut ex privilegio acceptetur tanquam sufficiens dispositio ad gratiam. Atque hæc videtur esse tota probabilitas hujus sententiæ.

21. *Male Soto effectum martyrii tribuit merito operantis.* — Male ergo Soto totum hunc effectum tribuit merito operantis. Primo quidem, quia ostensum est, solam voluntatem ad hoc non sufficere sine opere externo; opus autem externum non auget meritum, quod est ex parte operantis, ut suppono: ergo. Secundo, quia, aut Soto loquitur de merito de condigno, aut de congruo; priori sensu loqui non potest juxta sanam doctrinam; agimus enim de effectu primæ gratiæ, et de remissione peccati mortalis, quoad culpam; certum est autem, neminem posse hæc sibi de condigno mereri, etiam per martyrium; quia omne meritum de condigno supponit personam gratam, et a peccato immunem; posteriori autem sensu, scilicet, quoad meritum de congruo, in primis pugnat illa sententia cum doctrina ejusdem auctoris negantis huiusmodi meritum de congruo, ut ordinarie naturæ antecedens infusionem primæ gratiæ, et remissionem peccati. Deinde, licet hoc meritum admittatur in dispositione ultima et perfecta, tamen in dispositione ex se imperfecta, quamvis lato modo possit admitti, tamen revera non esset sufficiens, nisi adungeretur promissio specialis, quam vocamus speciale privilegium, cujus etiam signum est, quod non est facta promissio soli interiori voluntati, sed operi etiam externo. Unde fieri potest tertium argumentum, quia parvulis datur gratia, ratione martyrii, et tamen in eis nullum potest fingi meritum; ergo etiam in adultis potest habere effectum supra meritum operantis, sicut etiam eis remittit totam poenam, ultra personalem eorum satisfactionem.

22. *Ad fundamenta primæ opinionis.* — *Variae expositiones loci illius Pauli 1 Corint.*